

Att utbilda folkhälsovetare

Kristina Pellmer

Mälardalens Högskola i Västerås har med start hösten 1998 ett treårigt program till kandidatexamen i folkhälsovetenskap i kombination med miljövetenskap och hälsoekonomi.

Utbildningen i folkhälsovetenskap utgår från ett tvärvetenskapligt synsätt och handlar om bl a samhällsstrukturens, miljöns och levnadsvanornas betydelse för befolkningens hälsa. Utbildningen utgår också från en definierad värdegrund, nämligen Rio-deklarationen om ett hållbart samhälle och Agenda 21 liksom WHO:s 21 hälsopolitiska mål för Europa.

En väsentlig del av utbildning till folkhälsovetare är att utbildningen sker i ett nära samarbete mellan högskolan och det omgivande samhället.

Artikelförfattaren Kristina Pellmer, samhällsvetare med MPH-examen, är universitetsadjunkt i folkhälsovetenskap vid Mälardalens Högskola och doktorand vid National Research Institute of Mother and Child i Warszawa. Hon har tidigare 1976-1999 varit folkhälsoplanerare respektive forskningssekreterare för folkhälsofrågor i Skaraborg.

Innehåll

Utbildningen till folkhälsovetare vid Mälardalens Högskola utgörs av ett utbildningsprogram ledande till kandidatexamen i folkhälsovetenskap. I programmet utgör 60 poäng folkhälsovetenskap kärnämnet. Dessutom erbjuds studenterna ytterligare 20 poäng, i

folkhälsoanknutna kurser. I dessa ingår 5 poäng i praktiskt fältarbete.

I programmet kombineras folkhälsovetenskapen med 20 poäng miljövetenskap och 20 poäng ekonomi med hälsoekonomisk inriktning. Vårdinstitution för hela programmet är institutionen för vårdvetenskap, inom vilken den folkhälsovetenskapliga undervisningen sker. Kurserna i miljö och ekonomi sker vid respektive institution, som utbildar i dessa ämnen.

Värdegrund

Det är viktigt att en utbildning till akademisk examen i folkhälsovetenskap grundas på en tydlig och vedertagen definition och avgränsning. Utbildningen vid Mälardalens Högskola utgår från en definierad värdegrund, nämligen Rio-deklarationen om ett hållbart samhälle och de 21 hälsopolitiska WHO-målen för Europa. Detta innebär att man genom utbildningen i ett ekologiskt helhetsperspektiv skall tillägna sig kunskaper och färdigheter om samspelet i individens ekosfär mellan hälsa/ohälsa och familjen, samhället, kulturen, den sociala strukturen och den fysiska omgivningen. Ett huvudsyfte med utbildningen är att utbilda en ny profession -

Folkhälsoutbildning bör utgå från en tydlig värdegrund. För Mälardalens Högskola bygger denna på Rio-deklarationen och WHO:s "Hälsa för alla-mål"

folkhälsovetare - vilka på olika nivåer i samhället, organisationer och näringslivet skall kunna arbeta praktiskt med hälsofrämjande insatser.

Denna inriktning innebär samtidigt, att de studenter som önskar sig färdigheter i individinriktat hälsoarbete, t ex i form av friskvårdsarbete eller hälsoprofilbedömningar av enskilda personer, skall rekommenderas andra högskoleutbildningar i landet. Personer, som lär sig till den nya professionen folkhälsovetare, skall lära sig att arbeta utifrån den moderna folkhälsovetenskapens grundläggande drag, dvs befolkningsperspektivet och mångvetenskapligheten. Detta innebär att undervisning i folkhälsovetenskap bygger på en rad teoribildningar, modeller och metoder hämtade också från andra akademiska discipliner. Dessa - som också beskriver det praktiska folkhälsoarbetets mångskiftande inriktning - är främst följande:

- epidemiologiska (kartläggning av folkhälsa, analys av orsaker och effekter)
- psykologiska (beteendepåverkan)
- pedagogiska (förmedling av kunskap om orsaker och effekter)
- sociologiska (sysselsättning, stöd, integration, omsorg)
- kulturvetenskapliga (påverkan av föreställningar om det önskvärda och möjliga)
- medicinska (läkemedel, vaccination)
- miljövetenskapliga (påverkan av fysisk planering, miljösanering)
- ekonomiska (påverkan av ersättningar, avgifter, priser, skatter, öronmärkning av medel)
- juridiska (förändring av lagar och regleringar)

Det är folkhälsoutbildningens huvuduppgift att anpassa och sammanväva dessa teorier och modeller till en helhetssyn i form av en sammanhållen kunskap. Utvecklingen av detta arbetsätt och tillämpningen av de internatio-

Folkhälsovetenskap är det tvärvetenskapliga området som studerar samhällsstrukturens, miljöns, arbetslivets, levnadsvanornas och vårdsystemens betydelse för befolkningens hälsa

nella målen har gjort folkhälsovetenskap till en egen akademisk disciplin.

Lärarkompetens

Folkhälsoprogrammet vid Mälardalens Högskola har ställt tydliga krav på ordinarie lärare i denna undervisning. För nyanställning som universitetsadjunkt krävs magisterexamen i folkhälsovetenskap, eller annan likvärdig utbildning, och för tjänst som universitetslektor erfordras doktorsexamen just i folkhälsovetenskaplig disciplin.

Det är givetvis svårt för en nyetablerad utbildning på högskola att själv ha en forskningsprofil. Därför har folkhälsovetarprogrammet vid Mälardalens Högskola etablerat ett nära samarbete med institutionen för folkhälsovetenskap vid Karolinska Institutet, där samtliga fem nu verksamma lärare i folkhälsoutbildningen ingår i forskargrupper eller är under kvalificerad fortbildning. Två av lärarna har för övrigt delad anställning mellan Mälardalens Högskola och Karolinska Institutet. Samtidigt har en forskarsamverkan etablerats med en polsk folkhälsoinstitution, nämligen National Research Institute of Mother and Child.

Lyhörighet till studenterna

En i januari 2000 genomförd enkät bland studenterna vid denna utbildning visar att $\frac{3}{4}$ av studenterna önskar bygga på sin utbildning till magisterexamen i folkhälsovetenskap. De allra flesta ser det som mycket positivt att man

i utbildningsprogrammet under de tre åren har varvat kurser i folkhälsovetenskap med kurser i ekonomi och miljövetenskap, dvs att man ser stora fördelar i att genomgå ett helt utbildningsprogram.

De studenter, som i "halvtid" i sin treåriga utbildning till folkhälsovetare har besvarat denna enkät, har också framfört tydliga önskemål på revidering av vissa kurser. Sålunda efterfrågas en särskild praktikperiod, vilket högskolan med omedelbar verkan tillgodoser genom att erbjuda en ny kurs om 5 poängs fältarbete.

I samtliga kurser ingår att se på frågorna i ett globalt, nationellt och lokalt perspektiv.

Branschråd

För ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter och behov har ett branschråd tillskapats till stöd för den folkhälsovetenskapliga utbildningen. I branschrådet ingår näringslivet (i detta fall ABB), ideella organisationer (Sörmlands idrottsförbund) samt representanter för lands-

tingen och kommunförbunden i Södermanland och Västmanland.

Vid Mälardalens Högskola finns redan ett allmänt näringslivsråd, med vilket folkhälsoutbildningen har kontakter för att bli en hjälp med praktikplatser till kursen i praktiskt fältarbete.

Utbildningsöversikt

För att förmedla en bild av ett alternativ när det gäller akademiskt program till folkhälsovetare ges följande skiss av utbildningen i folkhälsovetenskap vid Mälardalens Högskola.

REFERENSER

Agenda 21. Reviderad version. Stockholm: Naturvårdsverket, 1998.

WHO. Health 21 - Health for all-targets for the European Region. Copenhagen: WHO Regional Office, 1998.

Wramner B. Behov, utbud och utveckling av akademisk folkhälsoutbildning i Sverige. Underlagsrapport Nr 14 inom Nationella Folkhälsokommittén. Stockholm: Nationella Folkhälsokommittén, Socialdepartementet, 1999.

Kursöversikt

År	Termin	Kurs	Poäng
1	1	Grundläggande folkhälsovetenskap, A	10
		Epidemiologi och statistik, A	5
		Medicinsk vetenskap inkl. sjukdomslära	5
	2	Miljövetenskap inkl Agenda 21, A	10
2	3	Grundläggande ekonomi för företag & samhälle, A	10
		Internationell hälsa och social ojämlikhet, B	5
		Vetenskaplig metod, B	5
	4	Hälsoupplýsning, B	5
		Epidemiologi och statistik, B	5
		Miljövetenskap inkl miljö rätt och miljörevision, A	10
3	5	Hälsoekonomi, A	10
		Hälsofrämjande arbete, C	10
	6	Metodkurs, C	5
		Fältarbete	5
		Valbara kurser	10
		Examensarbete (C-uppsats), C	10